

wandelen

(De) Rijk voor de lente

In het Noord-Hollandse De Rijk kunnen vanaf deze maand weer fluisterbootjes worden gehuurd. Vaar eens door de stille Eilandspolder. En maak ook vooral een ronde door het pracht-dorp zelf.

tekst & foto's *Louël de Jong*

De Rijk,
een juweel
van een dorp.

1 DE RIJP Welkom in 17de-eeuws Holland

Toeristen die even vlug het Nederland van vroeger willen zien, gaan naar Giethoorn en De Zaanse Schans. Eigenlijk zouden ze hier moeten zijn: in het Noord-Hollandse De Rijk. Een juweel van een dorp. Smalle straten en steegjes bieden doorkijkjes naar omliggend polderland of tuinen met bloesembomen en wapperende wasjes. In het historische centrum staan 17de-eeuwse huizen in Zaanse stijl, statige rederwoningen, boerderijen en kleine pakhuizen.

Op muren hangen bordjes als 'Hondenwagens stapvoets': het was hier vroeger te smal voor paard en wagen, dus werden er hondenkarren gebruikt. En meer oude benamingen komen tot leven. Zo staat aan sommige Zaanse groene huisjes een 'goedjaarsend', een aanbouw die er kwam als een boer of koopman een fortuinlijk jaar had gehad.

Wil je met een bootje door de oude sluis varen, dan hangt er aan de kade een lijstje met telefoonnummers van de sluiswachters. Ook dat gaat zonder tierlantijnen. Hoewel de vrijwilligers nu wel een app-groep hebben voor overleg wie de sluisdeuren zal openzetten.

Huizen in Zaanse stijl. Onder: de Waag.

Het was hier vaak te smal voor paard en wagen

2 HARINGVANGST EN WALVISVAART Zichtbare rijkdom

'We wonen in een land druipend van walvistraan', schreef Betje Wolf in 1780. Samen met Aagje Deken woonde zij in De Rijk, nog altijd staan de namen van het schrijversduo in goud boven de deur van hun vroegere huis. De traankokerijen waren vlakbij – walvistraan werd onder andere gebruikt als lampolie en stopverf. De dames vertrokken vanwege de stank.

In de Gouden Eeuw was De Rijk welvarend dankzij de haringvangst in Scandinavië. Aanvankelijk lag het dorp op een eiland en stond het rechtstreeks in verbinding met de Zuiderzee. Maar toen de omringende meren werden drooggelegd veranderde dit en ging men over op de walvisvaart – met een vloot die vanaf de Zaan naar het Noordpoolgebied vertrok.

Omdat De Rijk na Enkhuizen in Noord-Holland lang de belangrijkste stad was voor haringvangst, heeft het twee gekroonde haringen in zijn wapen, en Enkhuizen drie. Als je goed kijkt, zie je de twee haringen overal terug.

WANDELLEN EN FIETSEN

De Rijk ligt in de Noord-Hollandse gemeente Alkmaar. VVV De Rijk heeft een rijk aanbod aan folders met rondwandelingen in en rond het dorp. Een dorpswandeling met gids moet vooraf worden gereserveerd. Er kan natuurlijk ook gefietst worden. De Haring en hennep-fietsroute (26 km) start en eindigt in De Rijk.

Adres: Kleine Dam 1, De Rijk (t/m 30 september elke dag geopend van 10.30 - 16.30 uur); vvdერიp.nl

3 LAND VAN LEEGHWATER De voortuin van Alkmaar

Amsterdamse kooplieden vonden in de 17de-eeuw dat de meren De Beemster en De Schermer moesten worden drooggelegd, om zo van de vruchtbare zeekleibodem gebruik te kunnen maken. Dat gebeurde onder toezicht van Jan Adriaanszoon Leeghwater (1575-1650), molenmaker en waterbouwkundige. Met behulp van 43 molens werd eerst het Beemstermeer aangepakt, later het Schermermeer. Nu staat dit gebied bekend als het 'Land van Leeghwater', ook wel de voortuin van Alkmaar genoemd.

Leeghwater woonde in De Rijk en ontwierp daar ook het prachtige raadhuis, met beneden de waag en boven een raadzaal met paarse ruitjes. Een andere prominente inwoner was Jan Boon junior (1758-1847), een rijk koopman en de laatste reder van De Rijk. Tegenover zijn statige huis, bij de kleine schapenweide, werd de weg een stukje verbreed zodat zijn koets kon draaien. Hij was vooral een weldoener die op hoge leeftijd besloot het familiekapitaal na te laten aan de bevolking van De Rijk. Nog steeds worden met Stichting Jan Boon allerlei projecten ondersteund.

5 FLUISTERBOOT Grutto's op hoge poten

"Graag een beetje wegblijven van de oevers en het riet, vanwege het broedseizoen", adviseert een medewerker van fluisterbootverhuur De Gouw. Hij geeft de kentjes mee, want het kan waaien in het open gebied van De Eilandspolder. Ook op een mooie lentedag. Met slechts het geluid van kabbelend water varen we onder bruggen door, een enkele zo laag dat we op de banken moeten liggen.

We zien meerkoeten met kuikens, buitelandse kieviten, tureluurs, slob- en bergeenden, zomertalingen, verschillende soorten ganzen, bruine kiekendieven en kluten met omhoog gebogen snavels. Maar om hier op het water op bijna gelijke hoogte te zijn met ranke grutto's in het grasland, maakt misschien wel de meeste indruk. Dat lentege-luk wordt nog eens onderstreept door oevers die tot bloei komen. Met nu dotterbloemen en lila pinksterbloemen en straks wilde orchideeën. Als we ook nog drie hazen zien wegschieten, weten we zeker: ook dit moeten toeristen doen die even vlug Holland willen zien. Hoewel 'vlug' hier niet past.

4 EILANDSPOLDER Volop weidevogels

"De Rijk is een plek vol cultuur, waarvandaan je in één stap in de natuur staat", vertelt de 82-jarige inwoner Jaap Smit. Hij heeft het over vooral over veenweidegebied De Eilandspolder, tussen de droogmakerijen Schermer en Beemster. Het oude gezegde 'God schiep de aarde, behalve Nederland, want dat deden de Nederlanders zelf' past hier als een jas. Eeuwenlang gingen bewoners hier de strijd aan met het water; de ondiepe slotjes en lange kavels grasland ontstonden door mensenhanden.

De polders liggen er grotendeels nog bij als in Leeghwaters' tijd, maar het nattere grasland is niet meer geschikt voor tractoren en andere landbouwmachines. Om bij hun koeien te komen moeten boeren soms per schuit naar hun land. Weidevogels profiteren van de drassige en voedselrijke veenbodem. Je ziet ze volop, met erachter, aan de horizon, oude molens en kerktorens.

VAREN DOOR DE POLDER

In de Eilandspolder ligt een mooi vaarnetwerk voor kano's en fluisterboten. Bij De Gouw zijn elektrische fluisterboten te huur (vaarsnelheid 6 km per uur), geen vaarbewijs nodig. Ook zijn hier fietsen te huur.

Adres: Zuiddijk 2a, De Rijk (t/m 30 september elke dag open van 10-20 uur). degouw.nu

